

Selim Ahmetođlu, *İttihatçı Aktüaliteden Kitlesele Popülariteye: Şehbal Mecmuası (1909-1914)*, Libra Yay., İstanbul 2010, 447 sf.

Toplumun farklı kesimlerini oluşturan fertlerin bir araya gelerek çıkardıkları ve içerisinde farklı bakış açılarını barındıran süreli yayınların araştırmacılar için çok değerli kaynaklar olduğu bilinmektedir. II. Meşrutiyet döneminde yayınlanan süreli yayınları konu alan çalışmalar, Osmanlı toplumsal ve siyasal yaşamı üzerine farklı bakış açıları sunmaya imkân sağlar. II. Meşrutiyet yıllarında yüzlerce gazete, mecmua yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemin karakteristik özelliklerinden birisi de süreli yayınlara -siyasi ve sosyal hayat açısından- zengin malzeme sunmasıdır. Meşrutiyetin getirdiği hürriyet ortamında her konu, her mesele gündem yapılmış ve yazarlar tarafından sütunlara taşınmıştır. Bu yıllar aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ülkenin siyasal hayatına damgasını vurduğu bir dönemdir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin temel hedefi, modern bir devlet ve toplum teşkil etmektir. İttihatçılar, bu hedefe ulaşmada basın ne kadar önemli bir araç olduğunun şüphesiz farkındaydılar. Bunun sonucunda, bir taraftan bazı gazete ve dergiler devlet tarafından doğrudan desteklenirken, diğer taraftan İttihatçı aydınlar da çıkarmış oldukları gazete ve dergilerle Osmanlı toplumunun modernleşme sürecine katkıda bulunmaya çalışıyorlardı.

II. Meşrutiyet yıllarında yayınlanan dergiler arasında; içeriği ve yayın politikası ile özel bir yere sahip olan ve çağdaşlarına göre uzun soluklu bir yayın hayatına sahip olan *Şehbâl* dergisi, İttihat ve Terakki'ye yakın aydınların çıkarmış olduğu bir dergidir. Derginin yazar kadrosu incelendiğinde bu durum açıkça görülür. Dergi yayın politikasında, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin gerçekleştirmeyi hedeflediği kültürel değişim programına destek verecek türden yazıların ve fotoğrafların yer aldığı görülmektedir. Dergi, 1909-1914 yılları arasında yüz sayı olarak yayınlanmıştır.

Şehbâl incelendiğinde; bu dergide özellikle, kadın haklarına, teknolojiye, tıbbaya, sanata, siyasete ve toplumsal konulara değinen makalelere geniş yer ayrıldığı görülmektedir. Bütün bu farklı konulardaki makale bolluğunun yanı sıra, derginin görsel malzeme açısından da oldukça zengin olduğu belirtilmelidir. Bu görsel malzemeler analiz edildiğinde, bir taraftan derginin döneminin gündemini daha kalıcı ve açıklayıcı bir şekilde aktardığı, diğer taraftan yayınlanan resimlerin önemli bir kısmının batı kaynaklı olması

nedeniyle Batı kültürünün topluma tanıtılmaya ve benimsetilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışma, yazarın Boğaziçi Üniversitesinde 2007 yılında tamamladığı “From the Unionist Actualité to the Mass Popularity: *Şehbâl* (1909-1914)” başlıklı yüksek lisans tezinin kitaplaşmış hâlidir. Eser tez hâlinde kitaba dönüşürken genişletilerek ve derginin vizyonunu ortaya koyacak yeni makaleler ilave edilerek hazırlanmıştır. Müellif dergiyi incelerken şu metodu kullanmıştır. Önce derginin künyesini ortaya koyacak kimlik bilgileri verilmiş daha sonra derginin karakteristik özellikleri ve içerik analizi yapılmıştır. Yazarlar hakkında bilgi verildikten sonra dergi tematik olarak ele alınmıştır. Burada konular sekiz alt başlık altında incelenmiştir. Bu alt başlıklar şu şekilde sıralanmıştır: Politika ve toplum, kadın, teknoloji açlığı, kurgu, duyurular, albüm, reklamlar, görsel malzemeler. Dergide yer alan makale ve görsel malzemeler incelendiğinde *Şehbâl* dergisinin, II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı toplumu üzerine çalışan araştırmacılar için çok değerli bir kaynak olduğu görülmektedir.

Eser, Osmanlı son dönemi basın hayatı üzerine genel bir giriş yazısından sonra iki ana bölüm ve onun ardından gelen 247 sayfalık ekler bölümünden oluşmaktadır. Ek olarak eserin sonuna yerleştirilen bölüm kitabın en önemli kısmını oluşturmaktadır. Çünkü burada eksiksiz yüz sayının makale, yazar ve diğer başlıklar altında kapsamlı bir indeksi verilmiştir. Araştırmacılar dergide yayınlanan her türlü yazıyı bu indeksten kolaylıkla bulabilir. Özellikle burada yazılar; şiir, makale, hikâye, özlü sözler, tiyatro oyunu, reklam, şarkı, kitap özeti, duyuru, kronoloji, özet, fotoğraf, nota, hatırat, albüm, çeviri, biyografi gibi türlere ayrılarak verilmesi eserden istifadeyi artırmaktadır. Yine sonuna eklenen seçme metinlerle derginin yayın politikası özetlenmeye çalışılmıştır. Eserden istifadeyi artıracak dizin ve kaynakça da ihmal edilmemiştir. Kitabın en sonunda yer alan albümde çoğunluğu derginin kapaklarını süsleyen görsellere yer verilmiştir.

Mustafa SELÇUK*

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mustafasell@gmail.com.